

"Chemisches Zentralblatt". Németnyelvű referáló folyóirat. Igen használható részletes referátumokat közöl. Évenként névmutató, címszó szerinti tárgymutató és szabadalmi számmutató jelenik meg. Az utalás az oldalszámra történik. Időszakonként /régebben 10 évenként/ több év összesítő tárgymutatóját is kiadják.

"Chemical Abstracts". Angol nyelven megjelenő referáló folyóirat. Teljességre törekszik. Könyveket, folyóiratcikkeket, disszertációkat és szabadalmi leírásokat ismertet. Havonként két szám, évenként összesítő név-, vegyi képlet- és címszó-szerinti tárgymutató, valamint szabadalmi számmutató jelenik meg. Beosztása tartalmilag tárgykör szerinti, formailag egy oldalon két hasáb, amelyeket egy évfolyamon belül folyamatosan számoznak és egy hasábon belül további alosztásként betűkkel látnak el. Az utalás a tárgymutatóban az oszlopszámra és a betűre történik.

Az egész vegyészetet átfogó fenti három alapvető referáló folyóiraton kívül megemlíthető még néhány jellegzetes, a vegyipar egyes ágazatait feldolgozó periodikus mű is: Az "Analytical Abstracts" csak az analitikai kémiával, a "British Plastics Federation Abstracts" csak a műanyagokkal foglalkozik; mindkettőnek évi összesítő tárgymutatója van. A "Resins, Rubber and Plastics" lyukkártya rendszerrel feldolgozott anyagot közöl, referátumai részletesek. A "Journal of the Rubber Research" szemle alakjában irodalmi áttekintést nyújt egy-egy kérdésről /erősen szakosított dokumentáció/. 1952.-től "Rubber Abstracts" címen jelenik meg.

A fent röviden ismertetett három alapvető és néhány jellegzetes vegyészeti referáló folyóiraton kívül még számos, az utóbbiakhoz hasonló jelenik meg a világirodalomban, - ezek azonban lényegében nem különböznek a felsoroltaktól.

Ambrus Dezső

X - X - X - X - X

### Az Egyesült Izzó műszaki információs osztályának munkája

Az Egyesült Izzóban dolgozó és a szakirodalom iránt érdeklődő műszakiak 2 évvel ezelőtt az ujtási iroda kiadásában megindították a gyár saját referáló folyóiratát "Műszaki folyóiratok cikkeinek kivonatai" címmel. Ez a lap -amely eddig 4236 referátumot közölt s ma már 300 példányban jelenik meg- erősen fokozta az érdeklődést a szakirodalom iránt az üzem műszaki dolgozóinak körében. Egyre több fordítást és fotokópiát kértek. Mivel az ilyen kívánságok teljesítésére a gyárban nem volt megfelelő szerv, a folyóirat szerkesztősége ezt a feladatot is el-

látta. Ebből a magból alakította ki azután az 1953 októberében megalakult vállalati Műszaki Tudományos Tanács a műszaki információs osztályt, hogy az a műszaki irodalom beszerzésével, feltárásával, rendezett tárolásával és az érdekeltekhez való eljuttatásával elősegítse az üzem, a fejlesztés és kutatás munkáját. Az Izzó igazgatója, Natonek Imre elvtárs kezdettől fogva mind létszám, mind anyagiak tekintetében a maximális segítséget adta az új osztálynak. Így sikerült a műszaki tájékoztatást kiépíteni, amelynek a műszaki könyvtár egyik láncszeme.

Az osztály egyéves működésének értékelésére értekezletet hívott össze. Ezen közel ötvenen vettek részt és huszonegy -mind érdembevágó felszólalás hangzott el. Hevesi Endre osztályvezető itt elhangzott ismertetéséből, a felszólalásokból és szerkesztőségünk személyes tapasztalata alapján az Izzó műszaki tájékoztatásának munkájáról, problémáiról és fogyatékosságairól az alábbi képet kaptuk.

### Folyóiratok feldolgozása

Az Izzó műszaki információs osztálya magáévá teszi azt az elvet, hogy a műszaki irodalom nemcsak olvasmány, hanem munkaeszköz is. Ezért szakított a műszaki folyóiratok körözésének rendszerével, amely nagyon meglassítja -nem egy esetben lehetetlenné teszi- a folyóiratok tartalmának rendszeres és tervszerű hasznosítását. Az Izzóban a folyóiratokat a műszaki információs osztály kapja meg. Az első gyors átnézésnél kijegyzi a legfontosabb hivatalból fotokópizálendő /esetleg lefordítandó/ cikkeket, továbbá azokat a hirdetéseket, amelyeknek alapján prospektust kell kérni. Ezután a fejlesztési osztály főtechnológusa kapja meg a folyóiratokat átnézésre. A vállalati szempontból fontos cikkek címéhez kis bélyegzőt üt: "Kérjük referálni!" Ez a felszólítás a folyóirat referálóját figyelmezteti, hogy ezt a cikket feltétlenül kivonatolja. A fejlesztési főtechnológustól visszkapott folyóiratokat a műszaki információs osztály ismét átnézi, a legfontosabb megjelölt cikkeket lefényképezteti és megküldi az érdekelteknek. /A rádió-, lámpa-, fénycső- és üveg-tárgy folyóiratokat egy-két napra az illető gyáregységek vezetői is megkapják gyors átnézésre./ Ezután kerülnek a folyóiratok a referálókhoz. Körülbelül 40 mérnök, kutató és technikus végzi ezt a munkát, akik a házi referáló folyóiratban megjelent referátumokért darabonként 6 forint honoráriumot kapnak. A referáló természetesen nemcsak a bélyegzővel megjelölt cikkeket referálja, hanem minden olyan anyagot, amelyet a lap gondos átnézése után gyári és iparági szempontból közérdekűnek tart. /Az Orion gyár is résztvesz ebben a munkában: mérnökei 10 folyóirat kivonatolását vállalták./ A referátumokkal együtt a folyóiratok is visszakerülnek az információs osztályra, onnan jutnak - most már raktározás és kölcsönzés céljából - a műszaki könyvtárba.

A referálóktól beérkező kéziratok ismét sok anyagot tárnak fel. Ezekre - már a kéziratok alapján - az osztály felhívja az

érdekeltek figyelmét és szükség esetén fotokópiát, /fordítást/, készít részükre a cikkről. Az elv az, hogy mindenki, akinek munkáját egy cikk alapos tanulmányozása elősegítheti, állandó használatra fotokópiát kapjon, nehogy kénytelen legyen a lapot hosszú ideig magánál tartani. Ha a cikk olyan dolgozónak kell, aki nem ismeri a nyelvet, akkor az osztály elkészítteti a magyar fordítást. A referátumoknak időközönként sokszorosításban való megjelentetése pedig minden műszaki dolgozót megismertet az elmúlt hónapok legfontosabb irodalmával, így elősegíti mind gyakorlati, mind elméleti fejlődésüket. Ennél a rendszernél a folyóiratok ugyan 2-3 héttel későbbben kerülnek könyvtári forgalomba, de ezt a késedelmet kiegyenlíti az az előny, amit a folyóiratok tartalmának szakszerű feltárása és írásban való rögzítése jelent.

#### A szakirodalmi referensek munkája

Az Izzó minden gyáregységében és a gyár területén működő kutatókban egy-egy, a gyáregység vezetője által kijelölt szakirodalmi referens működik, aki a gyáregység összekötője a műszaki információs osztállyal. Az osztály csak olyan fordítás- vagy fotokópia rendelést fogad el, amelyet a gyáregység szakirodalmi referense ellenjegyzett; ezzel elejét veszik a felesleges rendeléseknek. A szakirodalmi referensnek azonban nemcsak ilyen passzív aláíró szerepe van. Ő rendeli meg az üzemi és fejlesztési problémákhoz a bibliográfiákat, az elkészült bibliográfiákat bemutatja az érdekelteknek és velük együtt jelöli ki a beszerzendő könyveket, folyóiratcikkeket, fordításokat. A szakirodalmi referens kapja meg a hivatalból készített közérdekű fordításokat és fotokópiákat, ő körözi azokat a gyáregységen belül, felhívja ezekre a gyáregységvezető és a gyáregységi főtechnológus figyelmét. Bárki kér anyagot a gyáregységből, a referens tud erről és figyeli útját és sorsát a gyáregységen belül.

#### Az anyag beszerzése

A bibliográfiák alapján beérkező rendelések adják a műszaki információs osztálynak a legtöbb munkát. Egy-egy nagyobb probléma bibliográfiájából 30 - 40 tételt is megrendelnek az érdekeltek. Az anyag tulnyomó részét rendszerint külső helyről - más magyar könyvtárból, vagy külföldről - kell beszerezni. Elsősorban azt állapítják meg, hogy hol található a kért anyag. Az osztály összegyűjtötte a nagyobb vállalatok és kutatóintézetek folyóiratjegyzékeit, és ennek alapján kezdi meg az anyag felkutatását. A bibliográfiák alapján beszerzett anyagot fotokópizálás vagy fordítás előtt mindig bemutatja a rendelőnek abból a célból, hogy a cím alapján bekért cikk megfelel-e a várakozásnak és valóban olyan anyagot tartalmaz-e, amely a fotokópizáltatást, vagy fordítást indokolttá teszi.

A Magyarországon nem található könyveket a Széchenyi könyvtár könyvforgalmi osztálya útján szerzi be külföldről csereképpen. A hazánkban nem található folyóiratcikkekről mikrofilmet rendelnek, vagy a Licencia útján, vagy a londoni ASLIB-től. Az osztály mentesíti a műszaki dolgozókat a számukra szükséges - a vállalati könyvtárban nem található - könyvek keresése és kikölcsönzése alól is. Kérések alapján egy év alatt 400 könyvet és folyóiratot kölcsönzött ki és hozatott ki számukra.

Még néhány adat az osztály működéséről: Egy év alatt 931 fordítást hozott forgalomba. A fordítások tulnyomó része öt példányban forog a gyárban, de van sok olyan fordítás, amelyből 20-35 példány készült stencil sokszorosítással. A fordításoknak csak egy részét végzik el házilag /főleg az olyan anyagot, amelyre sürgős szükség van/, tulnyomó részét az OMK fordítási osztályával készíttetik el. Igen jól használható anyagot merít az osztály az OMK és a Közgazdasági Dokumentációs Központ lap-szemléiben közölt fordítási jegyzékekből. A K.G.M. műszaki dokumentációs csoportjához beküldött kötelespéldányokat havonta rendszeresen átnézik, kölcsönveszik az Izzót érdeklő anyagot, ezt bemutatják a szakirodalmi referenseknek és azt a kölcsönfordítást, amelyre érdeklődő akad, lemásoltatják. Egy év alatt 1400 folyóiratcikkről, könyvrészletről, prospektusról készült fotokópia, ezek egyrésze szintén több példányban került forgalomba. Közvetlenül külföldről 530 prospektust szerzett be egy év alatt. Az osztály munkakörébe tartozik a külföldi rádiócső-adatlapok beszerzése és a meglévő adatlap-archivum állandó kiegészítése. Egy év alatt 41 bibliográfia készült a gyáregységek kérései alapján. Ezeket az osztály részben maga állította össze, részben az OMK-tól, vagy az illetékes kutatóintézetektől szerezte be. A más forrásokból beszerzett anyagot saját anyagával mindig kiegészítette és folyamatosan kiegészíti.

Saját bibliográfiai anyagát mindig megküldi az OMK-nak, hogy így az anyag országos felhasználásra kerülhessen. Ezenkívül más vonalon is példát mutat az együttműködésre. Állandóan felhívja az iparágához tartozó vállalatok figyelmét /és minden olyan vállalat, vagy kutatóintézet figyelmét is, amely az osztályt könyv-, vagy folyóirat-kölcsönzéssel segíti/ az őket érdeklő anyagra; folyóiratcikkeket, prospektusokat, bibliográfiákat kölcsönképpen megküld nekik.

Hiányosságként említhetjük meg, hogy az Izzó fotoműhelye nincs eléggé korszerűen felszerelve, emiatt - rendelés-torlás esetén - lassan készülnek a fotokópiák. A referáló lapban nem dolgozzák fel a magyar szakfolyóiratok cikkeit és nem ismertetik a fontos könyveket. A decimálást -szakozási szakismeretek hiányában- nem tudja az osztály maga elvégezni; a műszaki könyvtár anyagának és a referáló folyóirat referátumainak szakozását gyáron kívül végezteti el, ennek elég nagyösz-

szegü díjazását a vállalatvezetőség kifogásolja.

### Két javaslat

#### az iparági műszaki tájékoztatás megszervezésére

Az osztály égyéves működéséről tartott beszámolón a KGM részéről két felszólalás hangzott el. Virág Mihály, a KGM Híradástechnikai Igazgatóság dokumentációs felelőse megállapította, hogy bár más híradástechnikai vállalatnál is kezd kialakulni a műszaki tájékoztatás, de az Izzó különleges szerepet tölt be ezen a téren. Éppen ezért arra lenne szükség, hogy tapasztalatait szervezeten átadja más vállalatoknak és egyideig a külföldi beszerzést is ő végezze számukra. Szükséges lenne, hogy minden híradástechnikai vállalatnál legyen egy olyan szakember, aki műszaki információs vonalon összekötő lenne az Izzó és saját vállalata között és az Izzó tapasztalatai alapján a saját vállalatánál is megszervezné a műszaki tájékoztatást. /A KGM azóta el is rendelte, hogy a híradástechnikai vállalatok ebben az ügyben értekezletre gyűljenek össze./ A másik felszólaló, Hernádi Sándor, a KGM műszaki dokumentációs csoportjának vezetője, rámutatott arra, hogy egy vállalat műszaki fejlődésének színvonala jelentős mértékben függ a műszaki információs szolgálat fejlettségétől és fürge- ségétől. Annak ellenére, hogy mindez nagyon természetesnek hangzik, gyakorlatilag ez a kérdés nincs megoldva. Minden minisztériumnak szervezeti intézkedést kellene hoznia, hogy végre megindulhasson a szakszerű, tervszerű, rendszeres műszaki tájékoztató munka. Sok vita folyik arról, helyes-e, ha egy-egy iparágon belül, egy vezető vállalatnál műszaki tájékoztató központot alakítunk ki. Nem vitás azonban, hogy egy ilyen tájékoztató központ kialakítása alkalmas arra, hogy az egyes vállalatok megtanulják saját műszaki tájékoztatásuk megszervezésének és gazdaságos vezetésének módját, s a külföldi anyag központi beszerzése pedig jelentős devizamegtakarítással járna ugyanakkor, amikor a beszerzett anyag most már nemcsak egy vállalat, hanem egy egész iparág fejlesztését szolgálná.

x - x - x - x - x

#### Mi ujság a Lámpagyár könyvtárában?

Sok esetben előfordult, hogy műszaki könyvtárosok egymás között így panaszkodtak: "Könnyű a több évtizedes multtal rendelkező nagyüzemi könyvtáraknak, csak ott folyhat jó munka!" Ennek az állításnak ellenkezőjét bizonyítjuk most, amikor